VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Hyvinvointialueiden ja kuntien rahoitus vuonna 2023

SIRPA PAATERO, KUNTAMINISTERI

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN KUNTA- JA TERVEYSJAOSTO

10.11.2023

Miten varmistetaan, ettei hyvinvointialueen alibudjetointi heikennä palvelujen saatavuutta ja etteivät alueet tee hätiköityjä leikkauksia jälkirahoitteisessa mallissa?

- Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on laskennallista ja yleiskatteista.
- Rahoitusta korotetaan vuosittain *etukäteen* hva-indeksillä, palvelutarpeen kasvulla ja uusien/laajenevien tehtävien rahoituksella
  - Koko maan taso noin 1,3 mrd korkeampi kuin kuntien vuoden 2022 sote- ja pelastustoimen kustannukset
  - Kullakin alueella rahoitus kasvaa suhteessa kuntien vuoden 2022 kustannuksiin, keskimäärin 233 euroa asukasta kohti laskettuna.
- Vuoden 2023 rahoituksen ensimmäinen erä maksetaan jo vuoden 2022 joulukuussa, ja seuraava erä vuoden 2023 ensimmäisenä pankkipäivänä. Näin turvataan alueiden maksuvalmius etupainotteisesti vuodelle 2023.
- Vuoden 2022 talousarviotietojen ja tilinpäätöstietojen mukainen erotus korvataan jälkikäteisesti, sitten että korjaus kirjattaisiin vuoden 2023 tilinpäätöksiin.
- Rahoituslain mukaisesti kustannusten jälkikäteistarkistus varmistaa sen, että valtion rahoitus ja kustannukset eivät pääse erkanemaan toisistaan.
- Valtion yleiskatteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueet voivat periä asiakas- ja käyttömaksuja, minkä lisäksi niillä on mahdollisuus ottaa lyhytaikaista lainaa. Viimesijainen mahdollisuus on turvautua valtion lisärahoitukseen rahoituslain mukaisessa menettelyssä.

Missä määrin alueilla on mahdollisuus lisätä omaa tuotantoaan, jos palvelutuottajien kanssa tehtävistä sopimuksista ei päästä yhteisymmärrykseen?

- Hyvinvointialueilla on itsehallinnollinen järjestämisvastuu palveluntuotannossa.
- Valtio ei vastaa palveluntuotannon suunnittelusta ja järjestämistoimintaan liittyvistä operatiivisista riskeistä, vaan vastuu kuuluu hyvinvointialueille.
- Korvaavaa palvelutuotantoa voidaan ajatella järjestettäväksi mahdollisesti erilaisin alueiden välisin joustavin yhteistoimintajärjestelyin.
- Alueiden tulisi varautua jatkossa siihen, että palvelutuottajat voivat irtisanoa palvelusopimuksia. Alueilla tulisi olla jatkossa myös valmius lisätä tarvittaessa omaa palvelutuotantoa, mikäli sopimusneuvottelut palvelutuottajien kanssa eivät etene.

Onko mietitty kannusteita tai erityiskeinoja, joilla hyviä, jo käytössä olevia kustannustehokkaita käytänteitä saataisiin laajasti hyvinvointialueiden käyttöön?

- Valtion rahoituksen laskennallisuus ja yleiskatteisuus kannustaa kustannustehokkuuteen.
  - Rahoitus vastaa alueellista palvelutarvetta
  - Hyte-kriteeri kannustaa terveyttä ja hyvinvointia edistäviin toimenpiteisiin
- Kustannusten jälkikäteistarkistus tehdään koko maan tasolla, jolloin yksittäisellä alueella ei ole kannustimia ylittää sille myönnettyä rahoitusta.
- Palvelutarpeen kasvusta huomioidaan 80 % vuodesta 2025 alkaen.
- Valtion ohjauksen rooli keskeinen
  - Soten ja pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet
  - Vuosittaiset järjestämistehtäviin liittyvät neuvottelut
  - Neuvottelukunnat

Voisiko vuoden 2022 tilinpäätöstietojen saamista ja tasauksen maksatusta jouduttaa?

- Hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella laskettava kertaerä kirjattaisiin vuodelle 2023 ja maksatus olisi tammikuussa 2024.
- Kertaerän maksamiseen vuoden 2023 puolella liittyy useita haasteita
  - Maksatus voisi olla aikaisintaan joulukuussa 2023, jolloin maksatuspäätökset tulisi valmistella jo alkusyksystä jotta ne ehtisivät vuoden 2023 viimeiseen lisätalousarvioon.
  - Kertaerän maksatus perustuu kuntien vuoden 2022 lopullisiin palveluluokkakohtaisiin tilinpäätöstietoihin, jotka kunnat raportoivat 31.5.2023 mennessä. Tietojen tarkistamiseen on varattava aikaa.
  - Maksupäätöksessä tulee huomioida mahdolliset alueille myönnetyt lisärahoitukset vuodelle 2023.
  - On mahdollista että jollakin alueella kertaerä on negatiivinen, jolloin sitä ei olisi mahdollista vähentää vuoden 2023 rahoituksesta.

Hyvinvointialueiden mahdollisuudet rahoittaa yliopistosairaaloissa tehtävää terveystieteellistä tutkimusta?

- Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu kunnilta siirtyviin sote- ja pelastustoimen kustannuksiin. Näin ollen myös kuntien rahoittama osuus yliopistosairaaloiden toiminnasta sisältyy hyvinvointialueiden rahoitukseen.
- Siirtymäkauden puitteissa hyvinvointialueiden rahoitus vastaa kuntien siirtyviä kustannuksia.
- Lisäksi yliopistosairaaloille myönnetään rahoitusta koulutukseen ja tutkimukseen STM:n kautta.
- Hallituksen esitysluonnoksessa arvioidaan eri vaihtoehtoja sille, miten nykyinen rahoitusmallissa sisällä oleva yliopistosairaaloiden rahoitus voitaisiin kohdentaa tarkemmin yliopistosairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille.

Kuntatalouden näkymät

- Kuntatalouden kehitys on ollut viime vuosina vahvaa. Kuntataloutta ovat pitäneet vahvana valtion kuntatalouteen kohdistamat koronatukitoimet sekä ennakoitua parempi työllisyyden ja verotulojen kehitys.
- Kuntatalous vahvistuu edelleen voimakkaasti vuonna 2023. Tätä selittää pääosin verotulojen tilitykseen liittyvät ajoitukselliset tekijät. Kunnille kertyy vuonna 2023 verotuloja osin edelleen sote-uudistusta edeltäneiden korkeampien kunnallisveroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti.
- Vuodesta 2024 eteenpäin kuntatalouden arvioidaan jälleen heikkenevän.
  - Sote-uudistuksesta ja kuntien jäljelle jäävien tehtävien laskevasta palvelutarpeesta huolimatta kuntien toimintamenojen arvioidaan kasvavan. Kuntatalouden toimintamenoja kasvattavat erityisesti kunta-alan ansiotason ja hintojen nousu.
  - Kuntatalouden investointipaineet pysyvät mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja muuttoliikkeen vuoksi.
  - Kuntatalouden heikentymistä selittää myös kuntatalouden tulojen maltillinen kehitys. Väestön ikärakenteen muutos ja pidemmälle aikavälille ennustettu vaimea talouskasvu pitävät kuntien verotulojen kasvun vaimeana.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos

ETUNIMI SUKUNIMI, NIMIKE
ETUNIMI.SUKUNIMI@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET